

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

PRE-BOARD-2 EXAMINATION (2025-26)

SANSKRIT (119)

Class : X
Date : 19.12.2025
Admission No.:

SET –B
MARKING SCHEME

Duration : 3 Hrs
Max. Marks : 80
Roll No.:

खण्ड: 'क'

रचनात्मक कार्यम् (15 अङ्काः)

प्रश्न 1. मञ्जूषापदसाहाय्येन कथायाः रिक्तस्थानानी पूरयित्वा कथां पुनः लिखत - (10×½=5)

- यात्रायाम्
- नगरस्य
- प्रकृति-देवी
- आकर्षकम्
- तीर्थम्
- चिन्तपूर्णाः
- गत्वा
- मनोकामना
- प्रार्थनाम्
- स्थानानि

अथवा

रिक्तस्थानानि पूरयित्वा अधोलिखितसंवादं प्रपूर्य पुनः लिखत - (5×1=5)

- अहं भवतां विद्यालये स्वपुत्रस्य प्रवेशार्थं निवेदनं कर्तुमागतः।
- अहं स्थानान्तरितो भूत्वा अत्र आगतः, अतः मध्ये प्रवेशं याचामि।
- अहं केन्द्रसर्वकारस्य वित्तविभागे सहायकाधिकारी अस्मि। मम पत्नी एका गृहिणी अस्ति।
सा गृहस्य सर्वाणि कार्याणि सम्पादयति।
- आम्, सा स्नातकपरीक्षां उत्तीर्णा अस्ति।
- शिशोः आचारव्यवहारेण समं शैक्षिकप्रगतेः अपि अवधानं कर्तुं समर्था भवति।

प्रश्न 2. प्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषापद सहायतया संस्कृतेन पञ्च वाक्यानि रचयत - (5×1=5)

- उपवने सूर्योदयः उदेति।
- उपवने बहवः वृक्षाः सन्ति।
- महिलाः व्यायामं कुर्वन्ति।
- बालकाः पित्रा सह धावन्ति।
- वातावरणं स्वच्छम् अस्ति।
- (अन्यानि वाक्यानि स्वीकरणीयानि)

अथवा

'योगस्य लाभाः' इति विषयम् अधिकृत्य मञ्जूषापदसाहाय्येन पञ्च संस्कृतवाक्यानि लिखत।

- योगेन शरीरं स्वस्थं भवति।

2. योगः मानसिकं स्वास्थ्यम् ददाति।
3. प्रातःकाले सर्वे योगं यथाशक्ति कुर्वन्ति।
4. योगेन स्फूर्तिः भवति।
5. छात्राः योगस्य आनन्दं अनुभवन्ति। (अन्यानि वाक्यानि स्वीकरणीयानि)

प्रश्न 3. भवती प्रभा अस्ति। मातरं प्रति स्वस्वास्थ्यविषये लिखितम् एवं पत्रं मञ्जूषायाः सहायतया पुनः

सम्पूर्णं लिखतु -

(10×½=5)

- (i) गौलागोकर्णपुरम्
- (ii) श्रीमन्तः
- (iii) कक्षायां
- (iv) मासस्य
- (v) कथं
- (vi) सन्ति
- (vii) भवद्भ्यः
- (viii) दातुं
- (ix) आगमिष्यति
- (x) कृपाकांक्षी

खण्डः 'ख'

अपठितावबोधनम् (10 अङ्काः)

प्रश्न 4. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-

(10 अङ्काः)

(अ) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(1×2=2)

- (i) संस्कृतभाषायां
- (ii) सिक्खपण्डिताः / नामधारिणः
- (iii) पञ्चाङ्गम्

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयमेव)

(2×2=4)

- (i) गुरुः गोविन्दसिंहः स्वीयान् श्रेष्ठान् सिक्खपण्डितान् काशीं प्रति प्रेषितवान् आसीत्।
- (ii) संस्कृतं भारतात् अपसारितं चेत् तेन अस्माकं नाम एव शरणं भविष्यति।
- (iii) अस्माकं संस्कृताय अवलम्बनम् अपरिहार्यम् एव।

(इ) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत।

(1×1=1)

संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्

(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत (केवलं प्रश्नत्रयम्)

(1×3=3)

- (i) (ग) ऐक्यसाधिका
- (ii) (क) गुरु गोविन्द सिंहः
- (iii) (ग) भारतीयेभ्यः
- (iv) (घ) पण्डिताः

'ग' खण्डः

अनुप्रयुक्तव्याकरणम् 25 अङ्काः

प्रश्न 5. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदानां संधिं विच्छेदं वा कृत्वा लिखत -

(4×1=4)

- (i) शंकाम्
- (ii) शिवोऽर्घ्यः

(iii) लेखकः टीकते

(iv) यद्यपि

अथवा

(i) शिशुः स्नाति

(ii) ग्रामे अस्मिन्

(iii) तच्छ्रुत्वा

(iv) देवागच्छति

प्रश्न 6. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितपदानां समासं विग्रहं वा कृत्वा लिखत -

(4×1=4)

(i) (क) नीलोत्पलम्

(ii) (ख) साधूनां वृत्तिम्

(iii) (ग) कृष्णबलरामौ

(iv) (घ) शुभम् आननं यस्याः सा

प्रश्न 7. रेखाङ्कितपदेषु प्रकृति-प्रत्ययोः संयोजनं विभाजनं वा कृत्वा पुनः लिखत -

(4×1=4)

(i) (घ) भौगोलिकी

(ii) (ग) अविवेक + तल्

(iii) (ख) पशुत्वम्

(iv) (ग) उपकारिणी

प्रश्न 8. इमं संवादम् उचितैः अव्ययपदैः पूरयत -

(4×1=4)

(i) यथैव – तथैव

(ii) यदि – तर्हि

(iii) यथा – तथा

(iv) यत्र – तत्र

प्रश्न 9. अधोलिखितवाक्येषु समयबोधकेषु पदेषु रिक्तस्थानानि पूरयत-

(3×1=3)

(i) सपादषड्वादने

(ii) सार्धसप्तवादने

(iii) पादोन षड्वादने

प्रश्न 10. वाच्यानुसारम् उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा वाक्यानि पुनः लिखत -

(3×1=3)

(i) यच्छति।

(ii) अस्माभिः

(iii) श्रूयन्ते।

अथवा

अधोलिखितं संवादं कर्तृ-कर्मवाच्ये परिवर्त्य उत्तरपुस्तिकायां लिखत-

(i) त्वया

(ii) चित्राणि,

(iii) दृश्यन्ते,

प्रश्न 11. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकित अशुद्धपदाय उचितपदं चित्वा वाक्यानि पुनः लिखत -

(3×1=3)

(1) (क) अस्ति

(ii) (ख) नीलम्

(iii) (ग) पुत्रे

'घ' खण्डः

पठितावबोधनम् (30 अङ्काः)

प्रश्न 12. अधोलिखितनाट्यांशान् पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

I. एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2 × ½ = 1)

(i) काकध्वनिः

(ii) बकस्य

(iii) राजहंसः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2 × 1 = 2)

(i) यदि अहं कृष्णवर्णः तर्हि श्रीरामस्य वर्णः कीदृशः श्रीवासुदेवस्य वर्णः कीदृशः ?

(ii) सत्यं सत्यम् । अहमेव राष्ट्रपक्षी । को न जानाति तव ध्यानावस्थाम् ? मौनं धृत्वा वराकान् मौनान् छलेन अधिगृह्य क्रूरतया भक्षयसि।

(iii) रे सर्पभक्षकः । नर्तनात् अन्यत् किम् अपरं जानासि ?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(2 × 1 = 2)

(i) कर्कशः

(ii) राजहंस्यै

अथवा

(i) को

(ii) बकाय

प्रश्न 13. अधोलिखितान् गद्यांशान् पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

I. एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2 × ½ = 1)

(i) वनं

(ii) मदेन

(iii) इतस्ततः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2 × 1 = 2)

(i) कपयः स्वर्गसमानोपभोगान् त्यक्त्वा वनं गन्तुं न इच्छन्ति।

(ii) ते वचनम् अश्रद्धेयं अमन्यन्त।

(iii) तदा तृणेषु वह्निज्वाला उत्पन्ना।

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(2 × 1 = 2)

(i) यूथपतेः

(ii) कुपरिणामः

अथवा

(i) यूयं

(ii) अहनि

प्रश्न 14. अधोलिखितान् पद्यांशान् पठित्वा तदाधारितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत-

I. एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2 × ½ = 1)

(i) शीतला

(ii) पुरुषम्

(iii) छाया

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(2 × 1 = 2)

- (i) मधुरभाषिणी वाणी पुरुषं प्रह्लादयति।
- (ii) शीतलम् जलम् पुरुषं प्रसन्नं करोति।
- (iii) वाणी पुरुषं आह्लादयति।

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-

(2×1=2)

(i) सलिलं

(ii) छाया

अथवा

(i) शीतला

(ii) आह्लादयति

प्रश्न 15. रेखांकितपदान् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत -

(5×1=5)

- (1) कः पक्वं फलं परित्यजति ?
- (2) केषां वाचि सरलता भवति ?
- (3) जनकेन कदा कृते विद्याधनं दीयते ?
- (4) कः लोके परिभवं न प्राप्नोति ?
- (5) किम् इच्छन् नरः परेषाम् अनिष्टं न कुर्यात् ?

प्रश्न 16. अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं समुचितपदैः पूरयत -

(4×½=2)

(1) शक्रः

(2) उपागतः

(3) वृणीष्व

(4) उच्यताम्

अथवा

(1) ब्रह्मशिरः

(2) वध्यते

(3) द्वादशसमाः

(4) अभिवर्षति

प्रश्न 17. रेखाङ्कितपदेषु प्रसङ्गानुसारम् उचितम् अर्थचयनं कुरुत-

(4×1=4)

(क) (i) मथनशीलम्

(ख) (ii) पुरुषस्य

(ग) (i) उद्विग्नता

(घ) (ii) अर्जुनः

प्रश्न 18. मञ्जूषायाः सहायतया पाठाधारित कथापूर्तिं कुरुत-

(8×½=4)

(i) नगरे

(ii) कश्चित्

(iii) मित्रम्

(iv) ग्रामान्तरं

(v) प्रच्छन्नभाग्यः

(vi) गतवान्

(vii) गृहाभ्यन्तरे

(viii) विचित्रा

===== सफलतायै शुभाशयाः =====